

Online is niets geregeld voor na iemands dood

Onze onlinefotoalbums en muziekcollecties groeien met de dag. Wat gebeurt er met deze digitale bezittingen als we overlijden? Nederlandse dienstverleners op dit gebied pleiten voor wetgeving om duidelijkheid te scheppen.

MEDIA EN INFORMATIE

Wie een beetje met zijn tijd meegaat, plaatst foto's en berichten op sites als Facebook, koopt muziek via iTunes en heeft het casino ingeruild voor een onlinepokeraccount. Het groeiende aanbod van digitale diensten is leuk en gemakkelijk en verder staan we er niet echt bij stil. Maar er zijn wel degelijk consequenties aan verbonden die enige aandacht verdienen, bijvoorbeeld wat privacy betreft. Een ander niet onbelangrijk aspect is wat er gebeurt met onze groeiende digitale bezittingen als we komen te overlijden.

Toegang

Bedrijven hanteren nu zo hun eigen regels en veel gebruikers hebben geen idee hoe het daarmee zit. Dit kan tot ongemakkelijke situaties leiden. Bijvoorbeeld als de profielpagina van een overleden persoon voortbestaat alsof er niets aan de hand is en mensen daarop berichten blijven achterlaten. In de Verenigde Staten is ook al een rechtszaak gevoerd door nabestaanden die geen toegang kregen tot de e-mailaccount van hun overleden zoon, een Irak-veteraan. Aanbieder Yahoo

Nabestaanden hebben niet zonder meer toegang tot de e-mail of de onlineprofielen en -identiteiten van een overledene. Ook zijn er geen garanties dat de wensen van een overledene met betrekking tot diens digitale nalatenschap worden gerespecteerd. Foto: Cynthia Boll/HH

moest de mailbox deels openen, maar geeft ook in andere gevallen geen toegang zonder tussenkomst van de rechter. Andere aanbieders zoals Hotmail en Gmail geven nabestaanden desgevraagd wel toegang. Intussen duiken in Nederland en elders bedrijven op die helpen onlinezaken af te handelen na een sterfge-

val. Digizeker biedt in samenwerking met de notaris een soort digitale kluis waarin inloggegevens bewaard kunnen worden. Deze persoonlijke gegevens kunnen rechtstreeks naar de nabestaanden gaan, hoewel directeur Rob van Weeghel zegt dat zijn bedrijf dit niet stimuleert. 'Als je nabestaanden laat inloggen, zit je met twee problemen,' zegt hij. 'Ten eerste schend je de gebruiksvoorwaarden waarin doorgaans staat dat inloggegevens strikt persoonlijk zijn. Bovendien is het wettelijk verboden je voor te doen als iemand anders.'

Kroegpraat blijft niet bewaard na je dood, je Twitter-erfenis wel

Maar er moet toch een manier zijn om iemand digitaal een kopje kleiner te maken? En hoe moeten die foto's en pokerwinsten bij je erfgenamen terecht komen als zij niet

onder jouw naam mogen inloggen? Volgens Van Weeghel ligt hier een serieus probleem dat de wetgever zou moeten adresseren. 'In mijn ogen zou in ieder geval geregeld moeten worden dat je onlinebezittingen overgaan naar je erfgenamen. Dit als generieke oplossing voor iedereen, ongeacht of men iets heeft vastgelegd. Het overleggen van een akte van overlijden zou daarbij toereikend moeten zijn. Zodat mensen dus niet hoeven in te loggen op accounts, terwijl ze daar niet toe gerechtigd zijn.' Het ministerie van Veiligheid en Justitie laat desgevraagd weten dat er aan dergelijke wetgeving niet wordt gedacht. 'Wij zijn hier niet mee bezig. In essentie heeft iedereen online dezelfde rechten als offline, dus we zien ook geen aanleiding om hiervoor met speciale wetgeving te komen,' aldus een woordvoerder. Volgens Van Weeghel gaat het departement echter voorbij aan het praktische aspect dat je om te begin-

nen wel toegang moet krijgen tot de erfstukken. Wat hem betreft zou Nederland niet op Europa moeten wachten en zelf met regels moeten komen op dit gebied.

Wensen

Ook Gerrit Jan Bloem ziet aanleiding voor ingrijpen. Hij is directeur van Ziggur, een dienst die gebruikers hun wensen met betrekking tot onlineprofielen en -identiteiten laat vastleggen. Voor betalende klanten wikkelt Ziggur de zaken tevens af, anders berust die taak bij een vertrouwenspersoon van de overledene. 'In mijn ogen is vooral belangrijk dat deze wensen worden gerespecteerd. Bedrijven zouden verplicht moeten zijn in overeenstemming daarmee te handelen als er dingen zijn vastgelegd,' zegt Bloem.

Overheid ziet geen aanleiding voor wetgeving

Bloem hoopt zo vooral toekomstige problemen te voorkomen. 'Bij ons heeft de praktijk nog niet tot problemen geleid. Er gaan ook nog niet zoveel klanten van ons dood - de meesten zijn tussen de dertig en de vijftig. In die sporadische gevallen treden wij in contact met de dienstenaanbieders en daarbij zijn we er tot nu toe altijd uitgekomen. Maar garanties heb je niet zolang niet is vastgelegd dat de wensen van de overledene in principe worden gerespecteerd zoals in de fysieke wereld.'

Nieuwe werkelijkheid

Hij vindt dat het ministerie 'te simpel redeneert' over de gelijke bescherming van eigendommen offline en online. 'Dat gaat voorbij aan het feit dat op internet nieuwe vormen van communicatie ontstaan die niet zonder meer vergelijkbaar zijn met het echte leven. Zo lijkt Twitter misschien op een normaal gesprek dat je in de kroeg voert. Maar kroegpraat blijft niet bewaard na je dood. Je Twitter-erfenis wel, dus daar wil je misschien over kunnen zeggen wat ermee moet gebeuren als je er niet meer bent.'

Richard Sandee

iTunes

Een belangrijke aanbieder van digitale producten is Apple. Het Californische bedrijf zet miljarden om via zijn onlineverkoopkanalen voor muziek, e-boeken en software (iTunes Store, iBookstore, App Store en Mac App Store). Bijzonder hieraan is dat klanten uitsluitend het gebruiksrecht kopen, niet het product zelf. 'Niemand heeft dat in de gaten, want je rekent af voor een cd met liedjes, net zoals in een platenzaak. Maar het cd'tje uit de platenzaak is daarna jouw bezit, anders dan de mp3-bestanden uit de iTunes Store,' zegt Rob van Weeghel van Digizeker. Dit heeft ook gevolgen als iemand overlijdt: Apple beschouwt in dat geval de gebruiksovereenkomst als beëindigd. En inloggen onder de naam van de overledene mag niet. Gaat de digitale muziekcollectie daarmee dus verloren? 'Niet helemaal,' weet Van Weeghel. 'Alle muziek die al is gedownload op een drager zoals een laptop, mag onder de Nederlandse wet door nabestaanden worden gekopieerd dankzij de thuishoofpieregeling.'

STAAT EN RECHT

Waarom de Deense constructie mislukte voor Wilders

Veel strategische keuzes van de PVV zijn geïnspireerd op de keuzes van de succesvolle Deense zusterpartij, de Deense Volkspartij. Deze partij was in de afgelopen tien jaar zeer invloedrijk in het bepalen van de Deense politieke agenda. De invloed van Wilders lijkt na het achttien maanden durende geëxperiment voorbij. Waarom werkte de Deense strategie niet voor Wilders?

De Deense Volkspartij geniet electoraal succes, omdat het een anti-immigratiepositie combineert met een populaire houding pro verzorgingsstaat. Met deze electorale niche trekt de partij kiezers van zowel linkse als rechtse partijen aan. De partij won het vertrouwen van de Deense liberale en conservatieve minderheidsregering door strakke partijdiscipline en een

pragmatische instelling in het geven van parlementaire steun aan de regering. De Volkspartij accepteerde pijnlijke hervormingen in de verzorgingsstaat en kreeg in ruil daarvoor verregaande maatregelen om de immigratie te beperken.

Op deze manier heeft de Deense Volkspartij bijna tien jaar effectief de politieke agenda in het immigratie-issue bepaald. Wilders, daarentegen, koos ervoor om pijnlijke hervormingen uit de weg te gaan. Als consequentie daarvan viel de regering, zijn veel maatregelen tegen immigratie op de lange baan geschoven, hebben het CDA en de VVD hun vertrouwen in Wilders verloren en straft de kiezer straks wellicht Wilders wegens diens economische incompetentie.

De Deense strategie werkte uiteindelijk niet voor Wilders, omdat het Deense partijstelsel op een cruciale manier verschilt van de situatie in Nederland. In Denemarken heeft men een zogeheten bloksysteem, bestaande uit een links en een rechts blok. Samenwerking tussen de blokken of met partijen in het centrum vindt nauwelijks plaats. Tot het electorale succes van de Deense Volkspartij had het rechtse blok nooit een meerderheid in het parlement gehad. Kortom, de Deense liberalen en conservatieven hadden geen andere optie dan samenwerking met de Deense Volkspartij. In Nederland is het politiek centrum traditioneel sterker dan in Denemarken. Daarom kunnen het CDA en de VVD altijd een alternatieve coalitie formeren, zoals de Kunduz-coalitie. Als consequentie hiervan heeft de PVV een zwakkere onderhandelingspo-

sitie dan de Deense Volkspartij. De PVV kan wel een mes op de onderhandelingstafel leggen, maar zij kan niet het mes op de keel van Rutte zetten.

Wilders kan dus het Deense succes niet herhalen in de huidige constructie. Zijn enige optie is om zijn zetelaantal drastisch te verhogen en op basis van die hoop heeft Wilders politiek gegokt. Zijn politieke toekomst wordt echter bepaald door hoe graag de VVD en het CDA nog met Wilders willen samenwerken.

Gijs Schumacher

Postdoctoraal onderzoeker aan de Universiteit van Zuid-Denemarken en de Vrije Universiteit Amsterdam